

„Ember, környezet, sugárzás”

a DAB központi millecentenáriumi tudományos rendezvénye

Az MTA Debreceni Területi Bizottsága 1996. október 15-én a millecentenáriumi jegyében tartotta azt a tudományos tanácskozást, amelynek központi témája az ionizáló sugárzás volt. A nagyjából a milleneum idején felfedezett röntgen-sugárzás és radioaktivitás az elmúlt száz év során mindennapi életünk elválaszthatatlan részévé vált. A sugárzások hatásait széles körben használják fel a tudomány és a technika legkülönbözőbb területein. A legutóbbi időkben — az ismert okokból — a társadalom is fokozott figyelemmel tekint erre a területre. Ez utóbbi tény is szerepet játszott abban, hogy a DAB központi millecentenáriumi eseménye az „Ember, környezet, sugárzás” címet viselte. A tanácskozás három, az interdiszciplinaritás ellenére is elkülöníthető terület szemszögéből foglalkozott a kérdéskörrel: fizika és energetika, biológiai és orvosi vonatkozások, jogi és közgazdasági aspektusok. Az egyes témacsoportokban neves hazai tudósok tartottak bevezető előadásokat, amelyeket korreferátumok és rövid, eredeti kutatási eredményekről szóló előadások követték. A rendezvényt *Hevessy József*, Debrecen polgármestere nyitotta meg.

A fizika és energetika témakört *Marx György* akadémikus (ELTE, Budapest) vezette be. Nagyívű előadásának egyik központi gondolata a kockázat volt. Elemzése alapján arra a következtetésre jutott, hogy a nukleáris erőművek üzemeltetése az igen magas szellemi és műszaki színvonalú szabályozás eredményeként kevés kockázatot jelent a társadalom számára.

Kanyár Béla professzor (Veszprémi Egyetem) korreferátuma a sugárvédelmi indíttatású beavatkozásokról, az indokoltság kritériumrendszerének megalapozásáról, az ezzel kapcsolatos tervezett hazai jogi szabályozásról szólt.

Az ezt követő rövid előadások sorát *Uray István* (ATOMKI) nyitotta meg. Személyesen végzett kutatásai alapján számolt be a csernobili reaktorbaleset eredményeként elszennyeződött ukrán és orosz területeken folyó, a lakosság sugárterhelésére vonatkozó vizsgálatokról, a mentesítéssel és kitelepítéssel kapcsolatos emberi ill. kormányzati gondokról. *Barnabás István* (Paksi Atomerőmű Rt) a paksi nukleáris környezet-ellenőrzési rendszert mutatta be. Az elmúlt évek mérési eredményeinek elemzéséből kiderült, hogy az erőmű környezetszennyezése jóval kisebb, mint amit az ún. hatósági korlát megengedne. *Bolyós András* (KLTE) Magyarország csernobili eredetű radioaktív szennyezettségének a mohák radioaktivitása alapján történő részletes feltérképezéséről számolt be. Az Izotópalkalmazási Tanszéken több éven át folytatott munka metodikai szempontból is sok új eredményt hozott. *Dezső Zoltán* és *Papp Zoltán* (KLTE) előadásainak közös témája az ajkai radiációs helyzetnek a fenti tanszéken folyó vizsgálata volt. A nagyszámú, helyszínen gyűjtött kísérleti adat alapján sikerült megtalálniuk a lakosság azon — nem kis számosságú — csoportját, amely a helyben bányászott szén magas radioaktivitása miatt az átlagosnál nagyobb veszélyeztetettségben él.

A biológia és orvostudomány témakör bevezető előadását *Sztanyik B. László* főigazgató-főorvos (Országos F. J.-Curie Sugárbiológiai és Sugáregészségügyi Kutató Intézet, Budapest) tartotta „Sugárvédelem az ezredforduló küszöbén” címmel. Előadásának első felében összefoglalta az ionizáló sugárzások egészségre gyakorolt hatására vonatkozó, a fizika, a biológia és az orvostudomány területéről származó mai ismereteinket. A sugárvédelem általános kérdéseit a terület nemzetközi megítélésében legrangosabb szervezetének (ICRP) legújabb ajánlása

alapján tekintette át, külön részletezve az alkalmazásra (ún. sugárveszélyes tevékenység) és a beavatkozásra vonatkozó filozófiát, ill. az ebből eredő ajánlásokat (dóziskorlát, cselekvési szint).

Kertai Pál professzor (DOTE) korreferátumában az ionizáló sugárzás rákkeltő hatására vonatkozó ismereteket tekintette át, hangsúlyozva e téren a pontos, kvantitatív ismeretek megszerzésének nehézségeit is. Az ionizáló sugárzások hatásának klinikai meséről tartott korreferátumot *Leövey András* professzor (DOTE), aki egyebek között bemutatta a csernobili reaktorbaleset következményeként ismertté vált, belorusz gyermek populáción megfigyelt pajzsmirigy-rák előfordulására vonatkozó adatokat.

A rövid előadások keretében *Béres Csilla* (KLTE) egy, a hazai viszonylatban újnak számító tudományterület, a radioökológia területére nyújtott bepillantást. A fák vízforgalmak nukleáris módszerrel történő vizsgálata fontos adatokat szolgáltathat az erdők pusztulásának jobb megértéséhez. *Kerti Márta* főorvos (ÁNTSZ, Budapest) egy érdekes, az ionizáló sugárzásokra vonatkozó ismeretekkel, félelmekkel kapcsolatos fővárosi felmérést és annak eredményeit mutatta be. *Raics Péter* (KLTE) az 1986 májusában az anyatej radioaktivitásával kapcsolatos vizsgálatairól számolt be, szép példáját adva annak, hogyan lehet egy váratlan, az emberek többségében félelmet keltő eseményt új tudományos eredmények megszerzésére (is) felhasználni.

Simai Mihály akadémikus (MTA Világ-gazdasági Kutató Intézet, Budapest) „Radio-lógia – Közgazdaság – Politika” című előadásával vezette be a jog- és közgazdaságtudományi témakört. A „nukleáris” múltat a jelennel összehasonlítva a legalapvetőbbnek és a társadalom szempontjából a legfontosabbnak azt tartotta, hogy ma az előre látható nukleáris katonai leszerelés korszakában vagyunk. Nem kétséges, hogy az emberiség jövője szempontjából ez az utóbbi évek politikájának nagy sikere. Ugyanakkor az energia-

termelésben a nukleáris energia szerepe megmarad, sőt a prognózisok szerint, ha lassan is, de tovább növekszik. Jóllehet, ezzel nő a kockázat is, véleménye szerint a nemzetközi ellenőrzés szerepének erősödése ezt ellensúlyozhatja. Ez azonban további politikai erőfeszítéseket és nyilván hosszú időt igényel.

Korreferátumot *Bujdosó Ernő* főtanácsos (Országos Atomenergia Hivatal, Budapest) tartott, aki az atomenergia békés felhasználásával kapcsolatos államigazgatási feladatokat tekintette át. Különösen hangsúlyosan foglalkozott a nemzetközi egyezményekből fakadó elvárásokkal, ill. feladatokkal.

A témakör harmadik, s egyben a tudományos tanácskozás utolsó előadását *Némethné Kovács Júlia* (Polgármesteri Hivatal, Ajka) tartotta. Az ajkai pernyeszennyezés kapcsán az utóbbi években keletkezett önkormányzati gondok és a megoldásuk érdekében tett próbálkozások és eredményük bemutatása — sok tekintetben — a mai valós hazai helyzet keresztmetszetét adta. Az ajkai példa talán legfőbb tanulsága, hogy a sokszor emberi tudatlanság okán keletkezett problémák megoldására az egyedüli járható út az oktatás színvonalának, hatékonyságának növelése.

A rendezvényt *Berényi Dénes*, a DAB elnöke zárta be, külön is megköszönve a kora esti órában még mindig kitartó hallgatóság figyelmét. Kifejezte azt a meggyőződését, hogy az igen sok tudományterület képviselőit felvonultató tanácskozás segítette az egyes szakterületek képviselőit abban, hogy ezen a kifejezetten multidiszciplináris területen újabb, reménye szerint együttműködésben elért tudományos eredmények szülessenek. A régióban ehhez — a rendezvényen is kiderült — a szellemi potenciál rendelkezésre áll, a megfelelő keretet pedig a Debreceni Universitas biztosíthatja.

Dezső Zoltán